

Godt 100 meter fra besøgscenteret på Øvre Strandkær i retning af Molslaboratoriet kan man finde en sti, der er afmærket med blå farve. Følg den. Stien fører gennem et meget varieret landskab, hvor bakkerne nok kan tage pusten fra de fleste.

På den første del af stien går det jævnt opad. Sigt mod enebærkrattet og hold til højre. Stien går over et artsrigt græsningsoverdrev. Muldvarpene bolttrer sig overalt. Hist og her kan man finde større huller. Det er grævlingens. Det er måske ikke noget, man umiddelbart lægger mærke til, men prøv nu at standse op ved det næste gode muldvarpeskud. De små dyrs graveaktivitet giver nemlig et mageligt indblik i, hvad jordbunden består af: Gulligt, hvidt og helt enskornet sand. Det er således ikke uden grund, at området for længst er opgivet som landbrugsjord. Dertil kommer terrænet. Okser, stude, heste - ja, selv traktorer må formodes at være kommet til kort, når de skulle arbejde i området og trække tunge redskaber efter sig.

Fortsæt op på toppen af bakken. Her er der ryddet en del træer og buske for at bevare det åbne landskab. Fra toppen af bakken har man et flot kig ud over Ebeltoft Vig. Udsigten er værd at dvæle ved, og samtidig kan man prøve at tænke sig tilbage i tid. Til tiden for omkring 15.000 år siden. Det er ved at være tidspunktet for afslutningens af sidste istid. Men inden klimaet bliver så varmt, at isen smelter bort, skal den nå at sætte sit landskabelige præg på Djursland med eftertrykkelighed.

Mens man kigger, kan man prøve at forestille sig, at der ligger en stor isbræ ude i Ebeltoft Vig. Den fylder den nuværende vig helt ud. En tilsvarende bræ ligger samtidigt i Kalø Vig. Tilsammen dækker de hele Århus Bugt. Begge bræer skubber og vælter jordlagene op foran sig og i siderne. Midt imellem de to isbræer støder jordmasserne sammen, som var det to bulldozere, der var i gang

med at skubbe jord sammen fra to retninger. Resultatet blev det bakkelandskab, som i dag er Mols Bjerge.

Foto: Tove Stockmarr, Midtsønderjyllands Museum.

Udsigt over Ebeltoft Vig.

Det kolde klima var som før nævnt på retur, og ismasserne begyndte at smelte bort. Noget af den is, der havde dannet Mols Bjerge, gik i stå som dødis. Herved var denne del af isen ikke længere sammenhængende med den øvrige gletscher. Afsmeltningen af dødis forgik ujævnt, fordi isen var dækket af en del jord. Det forsinkede afsmeltningen betragteligt, hvorved store isklodser kunne holde sig i tusindvis af år til trods for de lunere temperaturer. I dag kan man finde de gamle dødisområder dér, hvor der er søer eller fugtige lavninger med mosdannelse.

Den smeltende is producerede store mængder vand, der aflejrede både grus og sand. Dette materiale lagde sig som en dyne i lavningerne ved Mols Bjerge og udjævnede de største højdeforskelle i terrænet. De største mængder smeltevandssand og grus blev dog fragtet nordpå. Store dele af Djurslands centrale del udgøres

derfor i dag af udstrakte smeltevandssletter. Man ser det tydeligt omkring Tirstrup. Her er fladt som en pandekage, og der er anlagt grusgrave overalt i det åbne landskab.

Foto: Gus Henriksen.

Grusgrav i Tirstrup hedeslette, her Glatved Kalkgrav.

Fortsæt turen ind i skoven. Stien går ud og ind, op og ned gennem gamle krogede egebevoksninger blandet med ene samt lidt bøg og nål. Slyngplanter som vild kaprifolie og vedbend snor sig op ad træstammerne, der sammen med en bevoksning af mos giver et urskovsagtigt indtryk. Mens man går, kan man næsten få en fornemmelse af, at tiden står stille.

Her er ikke andre lyde, end hvad naturen selv kan fremstille. Det indtryk af skov man her får, svarer meget godt til, hvordan skoven har set ud, da det endeligt var blevet varmere efter istiden. Det er tydeligt at se, hvem der bestemmer: Overalt står der nogle visne småbuske eller små træer, der ved nærmere eftersyn viser sig at være døde enebærbuske. Egen skygger dem ihjel. Men buskene står

der endnu og fortæller, at området tidligere har været lysåbent og været anvendt til græsning.

Stien begynder nu at gå stejlt nedad. Her på den stejle skråning er der intet dække af smeltevandssand, så man begynder at få en fornemmelse af, hvad bakkernes indmad består af. Jordbunden er her mere leret, og der ses en del småsten. Det giver et fingerpeg om, at bakkerne har en kerne af moræneler. Snart afløses skoven af et åbent landskab, hvor der er frit udsyn over Ebeltoft Vig.

Som en stærk kontrast til det bakkede område, man netop har vandret igennem, står det helt flade område ud til vigen. Det er hævet havbund fra Stenalderen. Da isen omsider var smeltet helt væk fra Danmark og det øvrige Skandinavien, var der produceret så meget smeltevand, at havniveauet steg drastisk. Her for foden af Mols Bjerge skal man forestille sig, at havet har stået langt op ad bakkerne. Bølger har gnævet i dem, så der blev lavet en jævn skrænt. Herved blev der dannet en egentligt kystskrænt. Går man helt ned på det flade område, kan man få et kig ind på kystskrænten til venstre.

Siden Stenalderhavet stod på sit højeste, har landjorden efterfølgende hævet sig godt tre meter, hvorved den gamle havbund blev tørlagt. Man skal således ikke grave mange spadestik ned i fladen, før man ved selvsyn bliver overbevist. Lige under det øverste tynde lag muldjord vil man støde på rent lyst sand med skaller.

Foto: Tove Stockmarr, Midtsønderjylland Museum.

Stenalderhavets kystskrænt ligger i dag langt inde i landet.

Herfra er der mange andre muligheder for at udvide turen. Stien fortsætter over vejen og videre ind i en skov. Man kan også følge grusvejen væk fra vandet, hvorefter man vil komme tilbage til udgangspunktet.

Andet:

Nationalpark Mols Bjerge
<http://www.danmarksnationalparker.dk/Mols>

Mols Bjerge Urtid og turtid

Det er ikke svært at forestille sig, hvordan her har set ud for knapt 2.000 år siden. For mange steder ser landskabet med dets jordbund, planter og træer fuldstændig ud, som det gjorde, da jernalderbonden forsøgte at opdyrke jorden i Mols Bjerge. For han har givetvis gjort det.

Siden er projektet for længst opgivet. Mols Bjerge har aldrig kunnet brødføde mennesker i tilsvarende grad, som de fede jorde andre steder i landet. Det betyder, at dele af området har ligget hen som græsningsoverdrev i meget lang tid, hvor kun kvæg og får har udnyttet arealerne. En tur i området er derfor næsten at sammenligne med en rejse tilbage i tiden – til urtiden.

Hvor:

Mols Bjerge ligger på Djursland.

Koordinater:

56.226895
10.572498

Find flere steder på:
www.geus.dk/naturperler

GEUS

www.geus.dk

Tekst:

Geolog, naturvejleder Tove Stockmarr